

**Силабус курсу
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН (за
видами)»**

**Освітній ступінь “Бакалавр”
Спеціальність 025 “Музичне мистецтво”
Освітньо-професійна програма
“Інструментальне виконавство (за видами)”
Роки навчання: II, III, IV
Семестри: IV, V, VI, VII, VIII
Кількість кредитів: 6
Мова викладання: українська**

**Керівник курсу ОК 21 «Методика викладання фахових
дисциплін (за видами)»**

Рябов Ігор Сергійович

Піаніст, Доцент, кандидат мистецтвознавства, Лауреат
Міжнародних конкурсів, викладач кафедри
«Інструментальне виконавство (за видами)»

Контактна інформація: riabovcontact@gmail.com

Прореквізити та постреквізити дисципліни

• **Прореквізити дисципліни:**

Середня спеціалізована музична освіта або диплом молодшого спеціаліста.
Обов'язкове попереднє вивчення в обсязі 8 класів ДМШ предметів
сольфеджіо, музичної літератури та фортепіано, ОК 2 Українська мова (за
професійним спрямуванням), ОК 8 Історія світової музики, ОК 10 Теорія
музики, ОК 12 Гармонія, ОК 20 Педагогіка і психологія.

- **Постреквізити дисципліни:** ОК 22 Методика і практика роботи з ансамблем,
ОК 31 Педагогічна практика.

Призначення дисципліни

Навчальна дисципліна «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)»
належить до циклу дисциплін спеціальної підготовки. Її призначення – полягає у
формуванні у здобувачів освіти теоретичних та практичних знань у царині
викладання фахової дисципліни. Вмінні використовувати різноманітні
психологічні, методичні та практичні знання для передачі майстерності, вмінь та
знань учням.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12.

СК 4, 5, 6, 11, 12, 13, 17.

- **ЗК1** Здатність до спілкування державною мовою як усно так і письмово.
- **ЗК2** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК4** Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- **ЗК5** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК6** Навички міжособистісної взаємодії.
- **ЗК7** Здатність бути критичним та самокритичним
- **ЗК8** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК11** Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- **ЗК12** Здатність працювати автономно.

- **СК4** Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- **СК5** Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- **СК6** Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
- **СК11** Здатність оперувати професійною термінологією.
- **СК17** Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.

Метою навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)» є:

- вивчення засобів розвитку музичних здібностей та передачі загальних музичних знань у класах фахової дисципліни;
- узагальнення методів професійного навчання, завдяки яким учень набуває професійні навички (звуковидобування, технічна оздобленість, поліфонічне мислення та ін), та необхідний перелік прийомів, що допоможе у реалізації даного методу.

- ознайомлення з принципами просвітницької діяльності та методик мотивації учнів до поглибленого вивчення музичного мистецтва.
- розуміння форм організації навчання у класах фахової дисципліни.

Зміст і структура курсу

ТЕМА	Кількість годин					
	Денна форма			Заочна форма		
	разом	аудиторні	самостійні	разом	аудиторні	самостійні
II рік навчання						
МОДУЛЬ 1.						
Змістовий модуль 1. Вступ. Діагностика музичних здібностей.						
Тема 1. Творчі здібності та особливості їх розвитку.	9	4	5	36	4	32
Тема 2. Музична пам'ять.	9	4	5			
Тема 3. Природа віртуозного апарату.	9	4	5			
Тема 4. Музична чуйність та музичний інтелект.	9	4	5			
Разом:	36	16	20	36	4	32
III рік навчання						
МОДУЛЬ 2.						
Змістовий модуль 2. Засоби виконавської виразності.						
Тема 5. Метро-ритм.	9	4	5	36	4	32
Тема 6. Звук та тембр.	9	4	5			
Тема 7. Агогіка та динаміка.	9	4	5			
Тема 8. Штрихи та артикуляція.	9	4	5			
Разом:	36	16	20	36	4	32
МОДУЛЬ 3.						
Змістовий модуль 3. Складові виконавської майстерності.						
Тема 9. Віртуозна складова виконавської майстерності.	9	4	5	36	4	32
Тема 10. Інтенаційно-образна складова виконавської майстерності.	9	4	5			
Тема 11. Інтерпретаційна складова виконавської майстерності.	9	4	5			
Тема 12. Артистична складова виконавської майстерності.	9	4	5			
Разом:	36	16	20	36	4	32
IV рік навчання						

МОДУЛЬ 4.						
Змістовий модуль 4. Особливості психології виховання у сучасній мистецькій освіті.						
Тема 13. Особливості встановлення контакту з учнями початківцями.	9	4	5			
Тема 14. Мотивація здобувачів освіти в сучасних реаліях.	9	4	5			
Тема 15. Робота над формуванням «неакадемічного» сприйняття музичної мови.	9	4	5	36	6	30
Тема 16. Способи подолання сценічного хвилювання у здобувачів освіти.	9	4	5			
Разом	36	16	20			
МОДУЛЬ 5.						
Змістовий модуль 5. Репертуарний план як основа розвитку музиканта.						
Тема 17. Етюди.	9	4	5			
Тема 18. Поліфонічні твори.	9	4	5	36	6	30
Тема 19. Ліричні п'єси.	9	4	5			
Тема 20. Твори великої форми.	9	4	5			
Разом	36	16	20	36	6	30
	Денне			Заочне		
Загальний обсяг годин	180	80	100	180	24	156

Політика навчальної дисципліни

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: іспит (залік), виконання сольної програми у формі концертного виступу. Формами контролю знань студентів є поточний; підсумковий модульний; семестровий підсумковий (залік/екзамен).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Поточний контроль – перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу по частинах, умінь та навичок самостійно опрацьовувати літературу, здатності осмислити зміст теми, розділу чи окремого питання, здатності усно чи письмово представити матеріал на потрібному рівні, показувати виконавські вміння для творчих дисциплін.

Поточний контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на індивідуальних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань.

Політика оцінювання: Максимальна кількість балів з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)» за семестр – 100 балів. Поточний контроль проводиться кожні 3 уроки впродовж кожного семестру й оцінюється від 1 до 5 балів¹. За кожну тему студент може бути оціненим 3-4 рази. Максимальний бал поточного контролю становить 65 балів².

За особливу активність нараховуються додаткові бали. За прогул або невідповідні домашні завдання кількість балів знижується.

Підсумковий модульний (семестровий) контроль знань студентів

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період навчання. Підсумковий модульний (семестровий) контроль знань студентів здійснюється через проведення усного чи письмового тестування студентів.

Семестрова оцінка виставляється за умови виконання студентом усіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни та визначається як сума балів, отриманих при здійсненні поточного і підсумкового контролю.

Студент, який набрав кількість балів, що прирівнюється до оцінки «високий рівень» (відмінно) може бути звільнений від складання диференційованого заліку.

Підсумковий модульний контроль або від 1 до 35 балів³:

¹ Дивитись таблицю «Критерії оцінювання для поточного контролю за п'ятибальною системою» робочої програми ОК 21 «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)».

² Дивитись таблиці «Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти по-семестрово» робочої програми ОК 21 «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)».

³ Дивитись таблиці «Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти по-семестрово» робочої програми ОК 21 «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)».

Політика перескладання. Перескладання змістовного модуля здійснюється за бажанням студента один раз за курс вивчення дисципліни з дозволу керівника курсу та дозволу навчальної частини за наявності поважних причин.

Оцінюється як підсумковий контроль. Загальний підсумок за семестр при перескладанні визначається шляхом додавання балів за поточний контроль та балів за перескладання.

Політика відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За особливу творчу активність нараховуються додаткові бали. За прогул або непідготовлені домашні завдання кількість балів знижується⁴.

Рекомендована література

1. Белікова В. Дмитро Степанович Бортнянський (1751–1825) / В. Белікова // Історія української музики: творча діяльність видатних музикантів України кінця XVIII – другої половини XIX століть. – Кривий Ріг, 2008. – С. 15–17.
2. Волосатих О. Ю. Віктор Косенко: музика для театру. Нездійшені оперні задуми. Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. № 1 (22). С. 34–39.
3. Гришко-Ратьковська Л. О. В. С. Косенко – професор Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2010. Вип. 87. С. 236–248.
4. Гуральник Н.П. Українська фортепіанна школа XX століття в контексті розвитку музичної педагогіки : історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти : монографія / Наталія павлівна Гуральник. – К. 2011: НПУ
5. Данілішина М. Ф. Фортепіанна творчість українських композиторів – класиків та сучасних композиторів як засіб формування національно визначеного типу особистості майбутнього вчителя музики. Педагогічний дискурс. 2013. Вип. 14. С. 145–150.
6. Дедусенко Ж. В. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції : автореф. Дис. ... Канд. Мист. : спец. 17.00.01 – Теорія та історія культури / Жанна Вікторівна Дедусенко. – К., 2002. – 20 с.

⁴ Дивитись таблицю «Підсумковий модульний контроль від 1 до 35 балів». Робоча програма ОК 21 «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)».

7. Єфименко А. Вольфганг Амадей Моцарт та Дмитро Бортнянський: художньо – філософські та стильові паралелі / А.Єфименко // Записки Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Том ССXLVII. Праці музикознавчої комісії. – Львів, 2004. – С. 185–198.
8. Кабалевський Д. Як розповідати дітям про музику / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1982. – 320 с.
9. Кашкадамова Н. Б. Діяльність братів Рубінштейнів // Історія фортеп'янного мистецтва ХІХ сторіччя. Тернопіль: Астон, 2006. С. 509–526.
10. Кашкадамова Н. Б. Історія фортеп'янного мистецтва. ХІХ сторіччя: підручник / Наталія Кашкадамова. - Тернопіль: Астон, 2006. - 608 с.
11. Кашкадамова Н. Львівська фортеп'янна школа: Традиції та розвиток / Н. Кашкадамова, Л. Садова // *Musica humana* : зб. Статей: Наукові збірки ЛДМА ім. М.Лисенка. – Вип. 8. – Львів, 2003. – С.169-187.
12. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах : Навч. Посібник / Н.Кашкадамова. – Тернопіль : СМП «Астон», 1998. – 300 с.
13. Кашкадамова Н.Б. До питання про риси школи у фортепіанній культурі Львова / Н. Б. Кашкадамова // Матеріали 1-ї конференції асоціації піаністів-педагогів України : Фортепіанна культура України: історія і сучасність. 13-16 грудня 1992 р. – Київ-Харків, 1993. – С. 60-69.
14. Київська фортепіанна школа. Імена та часи. Колективна монографія; [Автор проекту Т. О. Рощина, автори-упоряд. Т. О. Рощина та О. В. Ринденко, ред. О. В. Сахарова, О. Є. Степанюк]. - Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2013. - 632с.
15. Кияновська Л. До вершин досконалості : Мирославу Скорику – 70. Музика. 2008. № 4. С. 8–9.
16. Кияновська Л. О. Мирослав Скорик: людина і митець. Львів : Незалеж. Культурол. Журн. «І», 2008. 592 с.
17. Кияновська Л. О. Мирослав Скорик: творчий портрет композитора в дзеркалі епохи. Львів : Сполом, 1998. 216 с.
18. Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ–ХХ ст. Тернопіль : Астон, 2000. 339 с.
19. Клиш В. Фортепіанна спадщина / В. Клиш // Музика. – 1975. – No 1. – С. 7–8.
20. Ковалів І. Василь Барвінський: нарис життя і творчості. Торонто: Муз. Ін-т ім. М. Лисенка, 1964.
21. Ковалів К., Ескізи про Д. Скарлатті, "СМ", 1935, № 10;

22. Коваль Г. О. Ліст і Данте: до проблеми синтезу мистецтв : автореферат дис. ... Канд. Мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – «Музичне мистецтво» / Ганна Олександрівна Коваль. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. – 20 с.
23. Колісник О. Мовно-стильова самобутність камерно-інструментальної музики Є. Станковича : дис. ... канд. Мистецтвознавства. Львів, 2017. 245 с.
24. Корній Л. Історія української музики. / Л. Корній. – К., Харків; Нью-Йорк : М. П. Коць, 1998. – С. 296.
25. Королюк Н. Дмитро Степанович Бортнянський (1751–1825) / Н. Королюк // Маленькі історії про українських композиторів XVIII–XX ст. – К., 1998. – С. 54–72.
26. Кузик В. Лев Миколайович Ревуцький. Ніжин : Видавець ПП Лисенко ММ, 2011. 83 с.; іл.
27. Кузик В. Логіка «мудрої музики» Левка Ревуцького // Українське мистецтвознавство. Вип. 15. Київ, 2015. С. 8–21.
28. Лисенко М.В. Листи / Микола Лисенко. — К. 1964. — 680 с.
29. Лисенко М.В. У спогадах сучасників / М. Лисенко [упор. О. Лисенко; ред. Та коментарі Р. Пилипчука]. — К., 1968. — 620 с.
30. Лошков Ю. І. Еволюція професійного музичного мистецтва / Ю. І. Лошков // Культура України : зб. Наук. Пр. – Х. : ХДАК, 2008. – Вип. 25. – С. 166-177.
31. Луніна А. Камерна творчість Євгена Станковича. Стильові моделі та «сюжетні» концепції // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки: Мистецькі обрії '2012 / ІПСМ НАМ України. — К., 2012. — Вип. 4 (14–15). — С. 154–159.
32. Луніна А. Камерний формат творчості Євгена Станковича: На перехресті «картинно-пейзажної візуальності», «кінозображальності» й «нової простоти» / А. Луніна // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. - 2013. - Вип. 5. - С. 141-147. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmpmn_2013_5_25
33. Мартинова, Н. І. Тенденції урбанізму в фортепіанній музиці Еріка Саті та представників «французької шістки» / Н. І. Мартинова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство / редкол.: М. Станкевич, О. Голубець, Н. Урсу [та ін.]. – Тернопіль, 2011. – Вип. 2. – С. 131-137.
34. Марценківська О. Учитель та учень (Р.М.Глієр та Б.М. Лятошинський) / Олена Марценківська // Київське музикознавство: культурологія та мистецтвознавство: збірка статей. – К., 2013. – Вип. 47. – С. 263–278.
35. Мирослав Скорик : зб. Наук. Пр., присвяч. 60-річчю від дня народж. М. М. Скорика : Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. Чайковського. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2000. Вип. 10. 147 с.

36. Молчанова Т. Модифікація фортепіанної фактури клавирів як важлива виконавська складова: редукція – ампліфікація – музичні патерни – імітації. Вісник Прикарпатського університету: Мистецтвознавство. Ред. Рада: В. Грещук [та ін.]. Івано-Франківськ, 2017. Вип. 36. С. 78–83.
37. Муляр П. Стиль твору і виконавської інтерпретації в аспекті класичного та аklasичного у фортепіанному мистецтві : автореф. Дис. ... Канд. Мистецтв. / Муляр Павло Михайлович / Одеська державна музична академія ім. А. В. Нежданової. – Одеса, 2009. – 17 с.
38. Муха А. Композитори України та української діаспори / А. Муха. – Київ, 2004.
39. Назар-Шевчук Л. Твори Василя Барвінського у світовому музичному виконавстві. Виконавсько-педагогічні принципи Василя Барвінського та його послідовників як складова частина Львівської піаністичної школи. Матеріали наук.-практ. Конф. (Львів, 5 квітня 2006 р.). Львів, 2006. С. 62–77.
40. Новосядла І. С. Дитячі фортепіанні конкурси й фестивалі в Україні: пріоритети, тенденції розвитку
41. Олексюк О. М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. - К.: кнукім, 2006. - 188 с.
42. Олійник О. Фортепіанна творчість В. С. Косенка. Київ : Наук. Думка, 1977. 150 с.
43. Павлишин С. Валентин Сильвестров: творчі портрети українських композиторів / С. Павлишин. – К. : Муз. Україна, 1989. – 87 с.
44. Павлишин С. Василь Барвінський. К.: Муз. Україна, 1990.
45. Ростовський О. Я. ^[1]_{SEP} Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод, посібник. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 640 с.
46. Рябов І. Відчуття ритму як засіб виконавської виразності / І. Рябов // Загальне та спеціалізоване фортепіано: досягнення та перспективи: зб. наук.-метод праць викладачів. – Вип. 1. – Ред.-упоряд. Т. Омельченко. – Київ, НМАУ, 2018 . – С. 60-66.
47. Рябов І. Виконавський тезаурус піаніста: метод аналізу / І. Рябов // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : науковий журнал. – К. : Міленіум, 2016. – №3. – С. 89–93.
48. Рябов І. Диференціації виконавців-піаністів (аналіз деяких концепцій ХХ ст.) / І. Рябов // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського : науковий журнал. – 2014. – №3 (24). – С. 68–76.
49. Рябов І. Особливості сонатних циклів середнього періоду творчості Л. ван Бетховена / І. Рябов // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні

науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. No 2. – С.49-56.

- 50.Рябов І. Постмодернізм та фортепіанне виконавство: гра, симуляція та полістилістика / І. Рябов // The world of science and innovation. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2021. P. 611-622. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-the-world-of-science-and-innovation-7-9-aprelya-2021-goda-london-velikobritaniya-arhiv/>
- 51.Рябов І. Репертуарний план у класі фортепіано як основа розвитку виконавської майстерності піаніста / І. Рябов // Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [загальна редакція та упорядкування А. Душного]. – Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Банська Бистриця: Посвіт, 2021. Вип. 7. – С. 51-57
- 52.Рябов І. Репертуарний план у класі фортепіано як основа розвитку виконавської майстерності музиканта: Методичні рекомендації для викладачів та студентів музичних ВНЗ, коледжів, ліцеїв та шкіл естетичного виховання / упор. І. С. Рябов. – Київ: НМАУ, 2022. – 26 с.
- 53.Рябов І. Синтез романтичних, барокових та національних рис у циклі «11 етюдів у формі старовинних танців» В. Косенка / І. Рябов // Віктор Косенко, його доба і культура ХХІ століття: науковий збірник матеріалів І Науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю створення Музею-квартири В. С. Косенка. – К., 2020. – С. 66-72
- 54.Рябуха Н. О. Звукообраз фортепіано у камерно-інструментальній творчості В. Сильвестрова / Н. О. Рябуха // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. - 2012. - № 3. - С. 129-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2012_3_34.
- 55.Олійник. С. В. [П'ять прелюдій для фортепіано Б. Лятошинського: образно-тематична концепція циклу](#). - Сучасна музика в сучасному світі: Збірник наукових. 2012
- 56.Савицький Р. Хронологія фортепіанного концерту f-moll Василя Барвінського (реконструкція історичної долі). Барвінський В. Концерт для фортепіано з оркестром (клавір). Ред.-упор. М. Крушельницька. Львів: Сполом, 2007. С. 4.

57. Самохвалов В. До питання про прояв барвисто-колористичного чинника в гармонії Б. Лятошинського. Борис Миколайович Лятошинський : зб. Ст. / упоряд. М. Д. Копіца. Київ, 1987. С. 143–160.
58. Сбитнева Л. М. Музично-естетичне виховання дітей і молоді в Україні: проблеми й пер-спективи [Текст] / Л. М. Сбитнева // Вісник ЛНУ
59. Сильвестров В. Дочекатися музики. Лекції – бесіди / В. Сильвестров; за мат-лами зустріч., орг. С. Пілютиковим. – К. : Дух і Літера, 2011. – 376 с.
60. Сирятська Т. В. Виконавська діяльність К. Сен-Санса та її вплив на піаністичні традиції ХХ століття / Т. В. Сирятська // Проблеми сучасності : мистецтво, культура, педагогіка : зб. Наук. Пр. / Луганський державний інститут культури і мистецтв. — Луганськ, 2011. — Вип. 16. — С. 212—219.
61. Снегірьов, О. М. "Піаністи України ХХ ст." Київ: Київське державне вище музичне училище ім. РМ Глієра (1999).
62. Сюта, Б. (2002). Українська музика молодшої генерації композиторів. *Musica Ukrainica*, 20. Взято з http://www.musicaukrainica.odessa.ua/_a-syuta-Youngukrcomp.html
63. Фрайт О. М. Лисенко на порозі нової доби та його рецепції у наступ-них поколіннях українських композиторів / О. Фрайт // Українське музикознавство. — К. : НМАУ ім. П. Чайковського, 2003. — Вип. 32. — С. 236–247.
64. Фридерик Шопен: збірка статей / ред.-упорядник Я. Якуб'як. Львів: Сполом, 2000. 256 с.
65. Черкасов В. Розвиток музичної освіти у період Середньовіччя та Відродження / В. Черкасов // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 125. - С. 13-17.
66. Шадріна-Личак О. Італійський та французький типи клавесинів у зв'язку з національними клавесинними школами / О. Шадріна-Личак // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: Старовинна музика – сучасний погляд. Кн. 2. – Вип. 41 – К 2006 – С. 55-61.
67. Шаров І. Бортнянський Дмитро Степанович (1751–1825) – композитор і диригент / І. Шаров. // 100 видатних імен України. – Київ, 1999. – С. 51–55.
68. Яцків О. Черні: знаний і невідомий / О. Яцків // Музика. – 1991. – No 4. – С. 25.
69. Chylińska T. Karol Szymanowski i jego epoka : Т. 1–3. Т. 2. Kraków : Musica Iagellonica, 2008. 553 s.
70. Chylińska T. Karol Szymanowski i Tadeusz Miciński // Studia o Tadeuszu Micińskim / Red. M. Podrazy-Kwiatkowskiej. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1979. S. 325–340.

71. Dorofeeva, Veronika. "Формування сучасного музичного стильового простору на прикладі творчості Українських композиторів." Музичне мистецтво і культура 23 (2016): 260-268.

10. Інформаційні ресурси

www.nbuv.gov.ua – веб-сайт Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (м. Київ)

www.4uth.gov.ua – веб-сайт Державної бібліотеки України для юнацтва

www.chl.kiev.ua – веб-сайт Національної бібліотеки України для дітей

<http://old.dnpb.gov.ua> – веб-сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

<http://ukrnotes.in.ua/poshuk.php> - ноти та біографії українських композиторів

- <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
- http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/NZTNPUm_2011_2_23.pdf
- http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hEZmjsFO0jsJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/NZTNPUm_2011_2_23.pdf+%&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua&client=safarihttps://allref.com.ua/uk/skachaty/Fortepianna_tvorchist-_M%7C_Ravelya